CONCEPT Hoofdlijnennotitie Twenterand 2050

Versie 3.0 december 2025

CONCEPT

1. Inleiding

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Deze wet verplicht gemeenten tot het opstellen van een omgevingsvisie waarin thema's over de fysieke leefomgeving (ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water, etc.) in één beleidsstuk worden gebundeld. Zo worden ambities en doelen vanuit verschillende beleidsvelden in samenhang bekeken en beter op elkaar afgestemd.

De gemeente Twenterand stelde haar eerste omgevingsvisie vast in 2021. Vanwege de snelle veranderingen in de wereld ontstond de behoefte en noodzaak om deze visie te actualiseren. Een belangrijke bijkomende noodzaak was het opstellen van een omgevingsvisie die voldoet aan de wettelijke vereisten van de per 1 januari 2024 geldende Omgevingswet. Met de nieuwe Omgevingsvisie 2.0 zet de gemeente Twenterand een volgende stap, waarbij de ambities geconcretiseerd en aangescherpt worden met een vergezicht richting 2050.

De Omgevingsvisie 2.0 zal een nadere uitwerking zijn van thema's die in het fysieke domein een plek moeten krijgen, zoals wonen, werken, leefbaarheid, mobiliteit, klimaatadaptatie en recreatie. Deze en andere thema's vragen allemaal om een plek in de gemeente. De ruimte is echter beperkt en niet alles kan overal. In de Omgevingsvisie 2.0 maken we keuzes over de toekomst van de dorpen en het landschap eromheen.

De Omgevingsvisie 2.0 zet een stip op de horizon: *hoe willen we dat de leefomgeving waar we wonen, werken, ontmoeten en ontspannen er in 2050 uitziet? En welke keuzes moeten we daarvoor maken?* De Omgevingsvisie 2.0 vormt straks ons gezamenlijk kompas voor de toekomst. Met de Omgevingsvisie 2.0 willen we als gemeente op uitnodigende en inspirerende wijze richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van ons grondgebied.

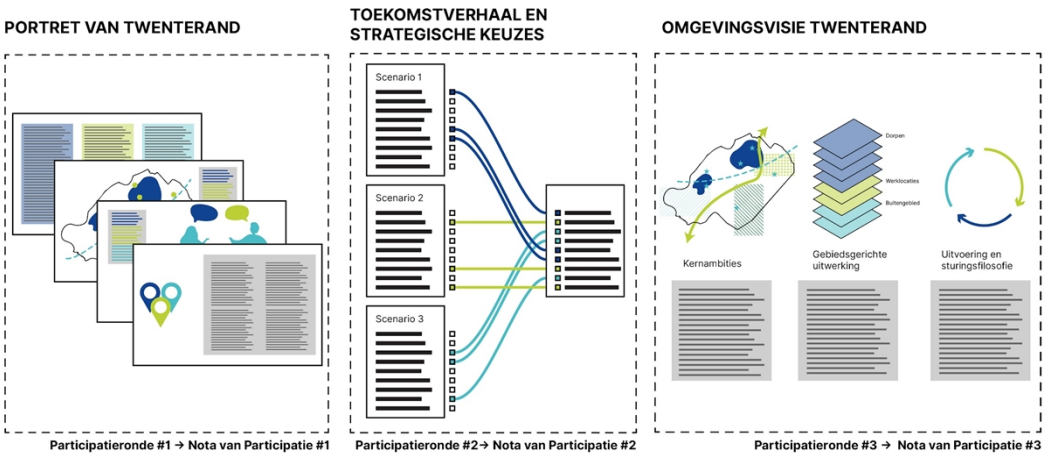
In de voorliggende notitie – Hoofdlijnennotitie Twenterand 2050 – beschrijven we integraal en op hoofdlijnen het toekomstverhaal van onze leefomgeving en welke strategische keuzes we maken. Deze notitie vormt de basis voor de Omgevingsvisie 2.0. In deze notitie richten we ons aan de hand van drie kernambities op de belangrijkste toekomstige keuzes. Het document is echter niet uitputtend; niet op ieder thema wordt nu al een koers bepaald. Dit gebeurt in de volgende fase. Daarin werken we samen met de omgeving aan een meer gedetailleerde en gebiedsgerichte uitwerking van de hoofdlijnennotitie en kernambities. Dit zal uiteindelijk resulteren in de definitieve omgevingsvisie en een uitvoeringsparagraaf.

Totstandkoming omgevingsvisie

In vier fasen werken we naar de Omgevingsvisie 2.0 toe: (1) verdiepen, (2) ambitie en koers bepalen, (3) het ontwikkelen van de omgevingsvisie en (4) de besluitvorming en vaststelling (zie figuur 1). De eerste fase stond in het teken van het verdiepen van de opgaven en het duiden van de kwaliteiten

CONCEPT

van de leefomgeving in Twenterand. Dit deden we op basis van een bureaustudie, een beleidsinventarisatie en uitgebreide participatie met de samenleving. Het resultaat van deze analysefase is samengevat in het Portret van Twenterand. Dit document vormt het fundament voor de tweede fase.

Figuur 1. Dit figuur toont de drie fasen en bijbehorende tussenproducten waarmee naar de Omgevingsvisie Twenterand wordt toegewerkt.

Momenteel gaan we richting het afronden van de tweede fase. Hierin hebben we onze ambities en koers richting 2050 bepaald. Om richtingen te verkennen voor de gewenste toekomst, maakten we gebruik van drie integrale toekomstscenario's voor de gemeente Twenterand in 2050.

De drie scenario's visualiseren diverse toekomstmogelijkheden en maken keuzes, consequenties en effecten inzichtelijk. Met de scenario's als gespreksinstrument vroegen we inwoners, organisaties, stakeholders, vakexperts van de gemeente, het college en de gemeenteraad naar de elementen die aanspreken en ze graag terug zouden willen zien in de Omgevingsvisie 2.0 voor Twenterand. Met de uitkomsten van deze gesprekken en de uitkomsten van een online peiling (Swipocratie) hebben we een koers bepaald en in deze notitie vastgelegd. De belangrijkste ambities en strategische keuzes richting 2050 zijn hier op hoofdlijnen uitgewerkt.

Participatie

De omgevingsvisie maken we als gemeente Twenterand niet alleen. De input van inwoners, ondernemers, ketenpartners en maatschappelijke organisaties vormt een belangrijke bron bij het opstellen van de omgevingsvisie. Op verschillende momenten en met verschillende methoden betrekken we deze groepen. Zie hiervoor ook de website: Denk mee Twenterand.

In de eerste fase van het omgevingsvisietraject vroegen we de samenleving naar kenmerken, kwaliteiten en opgaven voor de toekomst. Dit deden we in de vorm van een digitale vragenlijst die door 363 mensen werd ingevuld.

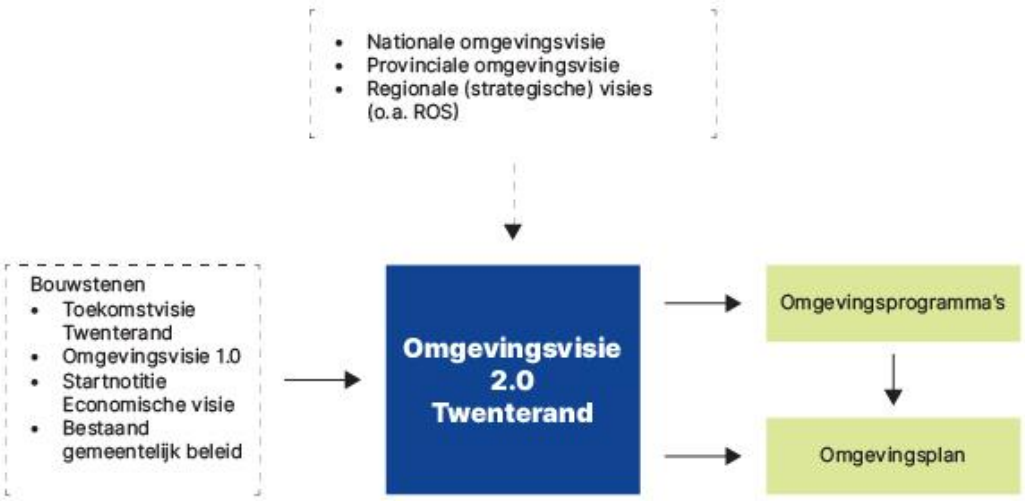
In de tweede fase gingen we op vier momenten de straat op om aan de hand van drie toekomstscenario's met inwoners het gesprek te voeren over wenselijke en voorstelbare keuzes voor de gemeente richting 2050. In totaal is er met circa 100 mensen gesproken. Daarnaast gingen circa 25 stakeholders in een werkatelier met ons en elkaar in gesprek over de gewenste toekomst voor de gemeente. We verkenden welke elementen deelnemers als kansrijk en wenselijk zagen, maar ook welke elementen ze juist niet passend vonden bij de toekomst van Twenterand. Buiten dit werkatelier zijn ook verschillende individuele gesprekken met stakeholders over de drie scenario's gevoerd. Tot slot gaven bijna 600 inwoners in deze fase hun mening via het invullen van de online peiling Swipocratie en bezocht de gemeente het Noordik om aan de hand van deze online tool met leerlingen in gesprek te gaan over de toekomstige leefomgeving. Een overzicht van het participatieproces tot nu toe is opgenomen in de Nota van Participatie.

Context

De omgevingsvisie van Twenterand staat niet op zichzelf; onze ambities kennen uiteraard ook een regionale, provinciale en nationale context. Veel opgaven waar we aan werken, overstijgen onze gemeentegrenzen en vragen om samenwerking met onze buurgemeenten, de regio Twente, provincie en het Rijk. Daarom houden we in deze hoofdlijnennotitie ook rekening met de uitgangspunten van de Ontwerp-Nota Ruimte, de ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Overijssel (POVI) en het traject binnen de Regio Twente (ROS).

Tegelijkertijd zijn er ook gemeentelijke visies op verschillende beleidsthema's die invloed hebben op deze omgevingsvisie. In dit document verbinden we onze actuele ambities met nieuw te maken keuzes en borduren we voort op bestaand beleid.

Deze hoofdlijnennotitie– en straks de omgevingsvisie – is tot stand gekomen binnen de context van het hier en nu. We zijn ons ervan bewust dat de opgaven waarvoor we staan continu in beweging zijn. De omgevingsvisie is echter niet in beton gegoten: onze doelen en ambities kunnen in de komende jaren worden bijgesteld als dat nodig is. Dit gebeurt uiteraard weer in gesprek met de samenleving.

Figuur 2. Dit overzicht toont de samenhang van een aantal belangrijke (beleids)stukken die de inhoud van de omgevingsvisie van Twenterand voeden.

Leeswijzer

Deze notitie start met de drie integrale strategische kernambities voor Twenterand in 2050. Dit hoofdstuk schetst de gewenste toekomst van onze gemeente, geschreven vanuit het perspectief van 2050. Om tot dit gewenste toekomstbeeld te komen, moeten verschillende keuzes gemaakt worden. Hier worden richtinggevende keuzes samengebracht onder drie kernambities. De drie kernambities hebben elk een andere thematische focus.

Toekomstbestendige gemeente

Met het oog op 2050 en onze toekomstige generaties zetten we met de Omgevingsvisie 2.0 in op het formuleren van ambities en acties die bijdragen aan het verstevigen van de toekomstbestendigheid van de leefomgeving en haar gebruikers. Uitgangspunt is dat ook in 2050 Twenterand een gemeente wenst te zijn waar iedereen goed kan wonen, werken, ondernemen, recreëren en dat omgevingskwaliteit hierbij centraal staat. Dat wil zeggen met oog voor de natuur, economie, milieu, gezondheid en duurzaamheid. Om hiertoe te komen, hanteren we een drietal overkoepelende afwegingsprincipes. Deze zijn niet nieuw en komen overeen met de principes die het Rijk in de (ontwerp) Nota Ruimte voorschrijft. Ook kennen ze duidelijke raakvlakken met de vier leidende principes uit de ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Overijssel.

1. **Gebiedskenmerken centraal**
   Ruimtelijke ontwikkelingen vinden altijd plaats in een bestaande context. De kenmerken en identiteit van een gebied vormen het uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen. Daarbij gaat het zowel over de karakteristieken van onze leefomgeving, als over hetgeen dat onze inwoners, ondernemers en organisaties karakteriseert. We streven ernaar om met nieuwe ontwikkelingen voort te bouwen op wat er is, de bestaande context te versterken en hiermee nieuwe, onderscheidende ruimtelijke kwaliteit te ontwikkelen. We werken aan lokaal en regionaal passende oplossingen.

2. **Meervoudig ruimtegebruik**
   Ruimte is schaars en waardevol. Verschillende ruimteclaims zoals de benodigde ruimte voor de transitie van het landelijk gebied, de woningbouwopgave, klimaatadaptatie, gezondheid, natuurbehoud, economische ontwikkeling, energietransitie en recreatie (etc.) passen niet zomaar binnen de gemeentegrenzen van Twenterand. Dit daagt ons uit om waar het kan te zoeken naar mogelijkheden voor functiecombinaties en naar efficiënt ruimtegebruik met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.

3. **Zoveel mogelijk voorkomen van afwentelen**
   We nemen verantwoordelijkheid voor de opgaven die nu en in de toekomst spelen. We streven naar ruimtelijke ontwikkelingen die een positieve bijdrage leveren aan een gezonde en veilige leefomgeving. Dit vraagt ons ook om zorgvuldig aandacht te hebben voor eventuele negatieve effecten die ingrepen in landgebruik - op de korte én de lange termijn - met zich mee kunnen brengen, bijvoorbeeld op het gebied van milieukwaliteit of gezondheid. Het streven is om negatieve effecten zo veel mogelijk in te perken en problemen niet door te schuiven naar elders of naar toekomstige generaties.

Het centraal stellen van gebieden en opgaven in de visie maakt **regionale samenwerking** onmisbaar. Veel maatschappelijke opgaven (zoals energietransitie, woningbouw, mobiliteit en natuurherstel) stoppen niet bij de gemeentegrenzen. Bovendien past niet altijd alles wat nodig is binnen de eigen gemeentegrenzen. Om afwenteling te voorkomen moeten we vermijden dat de gevolgen of lasten van onze ambities worden doorgeschoven naar buurgemeenten. Zoals eerder bij het onderdeel ‘context’ geschetst, vraagt dit om afstemming, solidariteit en gezamenlijke oplossingen binnen de regio. Regionale samenwerking is hiermee een cruciale voorwaarde om de doelen voor omgevingskwaliteit en toekomstbestendigheid ook daadwerkelijk te kunnen realiseren

In het kader van de Omgevingswet dragen we als gemeente zorg voor een **veilige en gezonde leefomgeving**. Bij nieuwe ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met geldende normen op het gebied van milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, geur- en geluidhinder en externe veiligheid.

CONCEPT

2. Drie integrale strategische kernambities

In dit hoofdstuk presenteren we de **drie integrale strategische kernambities** die de basis vormen voor de ontwikkeling van de gemeente Twenterand. Deze ambities zijn de essentiële bouwstenen waarmee we de toekomst vormgeven. Om de urgentie en het belang van deze keuzes te onderstrepen, **kijken we vast vooruit naar het jaar 2050**.

De toekomst van Twenterand: een visie voor 2050

Stelt u zich Emma voor, anno nu. Emma is 20 jaar oud en staat aan het begin van haar volwassen leven. Ze heeft net haar diploma op zak en is, als echte Vriezenveense, al actief in de gemeenschap: ze gaat wekelijks naar tennis en is vrijwilliger bij 'Tot je nek in de drek'. Ze droomt van een toekomst in Twenterand: een betaalbare woning, een passende baan in de buurt, en de mogelijkheid om in deze groene, gemoedelijke omgeving oud te worden. Deze toekomstgedachten lijken misschien vanzelfsprekend, maar bij ongewijzigd beleid is het niet zeker of ze ook werkelijkheid worden voor Emma. De keuzes die we nú maken, zijn bepalend voor het Twenterand waar Emma haar toekomst zal opbouwen.

Nu maken we de sprong naar 2050. Stelt u zich Emma weer voor: het is nu 2050. En Emma, nu 45 jaar oud: haar leven is het bewijs van deze succesvolle visie. Emma heeft een baan gevonden in de nabije omgeving en woont in een eigen huis. Haar kinderen gaan om de hoek naar school. Ze gaat nog steeds wekelijks naar tennis en is actief in het verenigingsleven. Als 45-jarige is ze al sinds enkele jaren mantelzorger van haar oma en diens buurvrouw geworden; een taak die ze dankzij slimme, lokale ondersteuning en het sterke noaberschap kan combineren met haar gezinsleven. Ze gaat op de fiets naar haar werk, pakt voor de verandering de trein naar de stad (Almelo) en heeft haar tuin groen aangeplant om piekbuien op te vangen.

Rond 2025 stonden we voor grote en complexe opgaven op het gebied van wonen, werkgelegenheid (economie), de klimaatadaptatie, de energietransitie en de vitaliteit van onze dorpen. We wisten toen: **we kunnen niet op de huidige voet verder.** Dit vroeg om verandering, om ambitie, en om een duidelijke **stip op de horizon**. Door toen duidelijke, integrale keuzes te maken en scherpe doelen te stellen, is Twenterand uitgegroeid tot een gemeente waar het fijn en goed leven is, en waar we gericht werken aan brede welvaart.

In 2050 hebben we de **kernkwaliteiten** van onze gemeente behouden en versterkt: Twenterand is nog altijd de groene, landelijke en **gemoedelijke** gemeente met een **divers landschap**, waar **noaberschap** en een **actief verenigingsleven** de gemeenschapszin hooghouden. Een gemeente met kernen en buurtschappen met elk hun eigen karakter, geschiedenis en tradities - gekoesterd en uitgedragen door de lokale gemeenschap. Een gemeente met een duidelijke positie binnen de regio Twente, die met een **divers woningaanbod** en een **vitale en duurzame lokale economie** aantrekkingskracht heeft op verschillende doelgroepen. Een gemeente die zich kenmerkt door

een veerkrachtig landschap, waarin we in staat zijn om de meest negatieve effecten van klimaatverandering tegen te gaan.

Als we terugblikken op de afgelopen kwarteeuw, kunnen we met trots constateren dat Twenterand zich verder heeft ontwikkeld tot een **sterke en toekomstbestendige gemeente**.

De drie strategische kernambities die in dit hoofdstuk worden uiteengezet, vormen de **routekaart** naar deze succesvolle toekomst. Ze geven richting aan hoe we de belangrijke opgaven van nu integraal oppakken, zodat de Twenterand van 2050 groen, sterk en klaar voor de toekomst is:

1. Vitale gemeenschappen: geregisseerde groei en sociale basis op orde
2. Duurzame economie: lokaal sterk en regionaal verbonden
3. Veerkrachtig landelijk gebied: evenwicht en systeemherstel

Deze drie kernambities zijn nauw aan elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk. Samen geven ze aan welke ruimtelijke keuzes we op hoofdlijnen maken richting het jaar 2050. We lichten de kernambities nader toe.

1. Vitale gemeenschappen: geregisseerde groei en sociale basis op orde

Twenterand kiest richting 2050 voor **geregisseerde groei** met **kwaliteit** als het cruciale middel om de gemeente sterker, vitaler en toekomstbestendig te maken. We zien hierin een uitgelezen kans om

de Twentse schaalsprong[1] ten volle te benutten. Deze groei wordt aangegrepen om de brede welvaart in de gemeente te versterken, direct bijdragend aan de kwaliteit van leven voor alle inwoners.

Het is duidelijk dat de gewenste bevolkingsgroei in Twenterand **niet voortkomt uit natuurlijke aanwas**. Deze groei zal dus **van buitenaf** moeten komen en vereist een actieve en gerichte strategie, waarbij de **samenwerking met de regio** een belangrijk onderdeel is. Onze stip op de horizon is een bevolkingsgroei van 10% tot 15%, omgerekend een **groei van +3.500 tot +5.000 inwoners**. Geregisseerde bevolkingsgroei kan de brede welvaart en leefbaarheid versterken door vitale economische dynamiek te creëren. Dit is essentieel om te **anticiperen op vergrijzing en arbeidstekorten** door onder andere het **aantrekken van jonge gezinnen en arbeidskrachten** en het zorgen voor een **aantrekkelijk vestigingsklimaat** dat innovatie stimuleert en de interne markt vergroot.

Bovendien is deze groei noodzakelijk voor het in stand houden en **versterken van cruciale voorzieningen** (zoals kwalitatief hoogwaardige zorg, uitdagend onderwijs en vitale ontmoetingsplekken). Om de leefbaarheid te waarborgen, moet deze groei echter in balans zijn, met blijvend oog voor de **lokale identiteit en binding**, aangezien ongecontroleerde groei overmatige druk kan leggen op wonen, natuur en infrastructuur.

Door een geregisseerde aanpak, waarbij externe groei wordt gekoppeld aan een **investering in de kwaliteit van de leefomgeving**, bouwt Twenterand aan een toekomst waarin **brede welvaart en sterke gemeenschappen** hand in hand gaan.

We zetten in op de volgende speerpunten:

- **Woningbouw als hefboom:** we moeten de handen uit de mouwen steken om meer passende woningen te realiseren. Door de woningvoorraad te vergroten, zetten we in op het vergroten van de slagingskansen voor lokale en regionale woningzoekenden, het creëren van meer balans en diversiteit in de woningvoorraad, en het faciliteren van doorstroming. Enkel het toevoegen van woningen is geen doel op zich; het is een middel om de noodzakelijke bevolkingsgroei mogelijk te maken. We kiezen voor een getrapte groeistrategie, waarbij woningbouwplannen gefaseerd in ontwikkeling worden gebracht, zodat de gemeenschap mee kan groeien. Tot 2032 zetten we in op 1.200 nieuwe woningen. Hiervoor hebben we al ruimte gevonden. De ambities na 2032 onderzoeken we - in regionaal verband - in de komende periode. Uitgaande van onze ambities op het gebied van bevolkingsgroei, houden we rekening met een kwantitatieve woningbouwopgave binnen een bandbreedte van +1.600 tot +2.300 woningen.

[1] *Twente is een regio die volop in ontwikkeling is. Zowel binnen de regio zelf als daarbuiten wordt ze gezien als regio met veel potentie voor groei en ontwikkeling, zowel op economisch vlak als op het gebied van woningbouw. In het voorontwerp van de nationale Nota Ruimte (juni 2024) en de ontwerp-Nota Ruimte (september 2025) is Twente gepositioneerd als' initieer' regio voor een schaalsprong: een regio met een onderscheidende economische potentie en sterke voorzieningen, die op termijn een aanzienlijk groter aandeel kan innemen binnen verstedelijkingsopgaven dan alleen op basis van huidige omvang en autonome ontwikkeling voor de hand zou liggen. In het traject voor de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie (ROS) werken Twentse gemeenten, provincie Overijssel en het Rijk gezamenlijk aan een visie op duurzame verstedelijking.*

CONCEPT

- **Veerkrachtige gemeenschappen:** tegelijkertijd werkt Twenterand aan sterke en vitale gemeenschappen door integraal te investeren in de leefomgeving en de sociale basis. We zetten door woningbouw te realiseren in alle kernen in op extra draagvlak voor voorzieningen en voor een kwaliteitsimpuls. Hiermee stimuleren en ondersteunen we het verenigingsleven, vrijwilligerswerk en het creëren van ruimte voor (spontane) ontmoeting.

- **Lokale behoefte en bijdrage aan de regionale schaalsprong:** onze woningbouwambitie gaat verder dan het beantwoorden van de lokale behoefte. We spelen in op de autonome lokale groei én dragen bij aan de regionale verstedelijking. Dit noemen we de regionale 'schaalsprong'. We benutten daarbij kansen om onze woonkwaliteiten meer uit te dragen: noaberschap en een actief verenigingsleven, een sterk ondernemersklimaat, de rust en ruimte van het platteland, in de nabijheid van steden als Almelo. Ook anticiperen we op de toekomstige Nedersaksenlijn. Door te investeren in diverse, passende woonmilieus vergroten we onze aantrekkingskracht. Jonge gezinnen beschouwen we hierbij als een belangrijke doelgroep. Zij zijn de 'sterke schouders' voor een evenwichtige sociaal-economische opbouw.

- **Divers, passend en gespreid woningaanbod:** voor nieuwe woningen is ruimte in onze kernen en buurtschappen. Hierbij zorgen we ervoor dat de omvang van woningbouwontwikkelingen in verhouding is tot de schaal van het bestaande. We hebben speciale aandacht voor betaalbaarheid, diversiteit (nultreden, levensloopbestendig, kleiner en gestapeld) en de behoeften van onze jongeren, starters en ouderen. Hierbinnen is de realisatie van levensloopgeschikte woningen (vooral nabij voorzieningen in de grotere kernen) voor ouderen cruciaal om doorstroming op de woningmarkt te faciliteren, zodat zowel starters als ouderen passende woonruimte kunnen vinden.

- **Benutten van bestaande en nieuwe ruimte:** om voldoende woningen te realiseren, zetten we zowel in op inbreiding als op uitbreiding aan dorpsranden. Waarbij het verkennen van geschikte plekken binnen de dorpskernen - dus inbreiding - prioriteit heeft. We onderzoeken waar we ruimte kunnen bieden aan dorpse verdichting. Met het oog op zorgvuldige omgang met groene en cultuurhistorische kwaliteiten, kijken we hierbij ook naar mogelijkheden voor hogere en compactere bouw, met name in Vriezenveen en Vroomshoop, mits deze goed past bij het bestaande dorpse schaalniveau. Ook stimuleren we het benutten van bestaande bebouwing, zoals door functieverandering en/of het splitsen van woningen.

- **Ontwikkeling stationsomgevingen Vriezenveen en Vroomshoop:** woningbouw vindt bij voorkeur plaats nabij voorzieningen en waar de bereikbaarheid per openbaar vervoer en fiets optimaal is. Daarom richten we ons specifiek op de huidige stationsomgevingen van Vriezenveen en Vroomshoop. Hier willen we extra woningen ontwikkelen, anticiperend op de verwachte kansen van de Nedersaksenlijn. Ons doel is deze locaties te transformeren tot nieuwe, levendige centra compleet met de bijbehorende functies.

- **Woningbouw buiten de dorpscontouren, water en bodem centraal:** naar verwachting kunnen we de woningbouwopgave niet alleen inpassen binnen de huidige dorpscontouren. Dit vraagt ons naast inbreiding ook te kijken naar geschikte locaties voor uitbreiding. In het

CONCEPT

faciliteren van woningbouwontwikkelingen staan de dan geldende context en het water- en bodemsysteem centraal. Dit betekent dat er in het ene kern meer of andere mogelijkheden zijn voor woningbouw dan in het andere, zowel wat betreft de kansrijkheid van bepaalde locaties als het type woonmilieu dat past bij een plek als type woonconcept (collectief, innovatief, creatief etc.). In samenwerking met betrokken partijen bepalen we de kaders en focussen we ons op wat wél kan, ofwel 'ja, mits'.

- **Aan de slag met een toekomstbestendige woningvoorraad:** naast nieuwbouw heeft ook het toekomstbestendig maken van de bestaande woningvoorraad onze prioriteit. In samenwerking met de woningcorporatie en inwoners zetten we in op het energetisch en kwalitatief verbeteren van woningen. Bestaande woningen en wijken moeten in 2050 aardgasvrij moeten zijn. Hier werken we stapsgewijs naar toe.

- **Aansluiting zoeken bij het dorpse karakter:** bij alle ruimtelijke ontwikkelingen staat het bewaken van het (historische) dorpse karakter centraal. Wat bijvoorbeeld past in Den Ham als esdorp, is niet per definitie passend in Vriezenveen als ontginningsdorp. Bij nieuwe ontwikkelingen zoeken we dan ook zo veel mogelijk aansluiting bij kenmerkende(stedenbouwkundige) structuren, zoals de herkenbare lintbebouwing en open, groene ruimtes tussen bebouwing. Zo versterken we het bestaande door nieuwe ontwikkelingen.

- **Toekomstbestendige en complementaire voorzieningenstructuur:** in alle vier de grotere kernen (Den Ham, Vriezenveen, Vroomshoop en Westerhaar-Vriezenveensewijk) kiezen we voor het behoud en de versterking van essentiële basisvoorzieningen: ontmoetingsplekken, (basis)onderwijs en zorg. Dit doen we onder meer in te zetten op woningbouw en bereikbaarheidsoplossingen om voldoende draagkracht te creëren. De overige voorzieningen (sport, detailhandel, cultuur, evenementen) worden complementair en met focus op kwaliteit boven kwantiteit gefaciliteerd op de meest geschikte locaties. In de kleinere kernen en buurtschappen stellen we het behoud van een ontmoetingsplek (in welke vorm dan ook) voorop en verbeteren we de nabijheid en optimale bereikbaarheid van voorzieningen in de grotere kernen. Specifiek zien we in de groeikernen Vroomshoop en Vriezenveen kansen voor een 'plus' op het voorzieningenniveau om draagvlak te vergroten en specifieke doelgroepen aan te trekken.

- **Versterken van sociale cohesie en ontmoeting:** we versterken de sociale cohesie door ontmoeting te bevorderen en het verenigingsleven en lokale initiatieven te stimuleren. In elke kern en buurtschap wordt ingezet op een eigen ontmoetingsplek die fungeert als sociaal kloppend hart, waarbij ook informele en spontane ontmoeting in de buitenruimte wordt gefaciliteerd.

CONCEPT

2. Duurzame economie: lokaal sterk en regionaal verbonden

Twenterand zet in op een **sterke economische basis** en een goed ondernemersklimaat; dit is cruciaal voor de levenskwaliteit en de brede welvaart in de gemeente. De lokale economie is nu al solide, met een sterke vertegenwoordiging van de (maak)industrie, handel en landbouw. We maken deze basis toekomstbestendig door te focussen op verduurzaming, kwaliteit en de overgang naar een circulaire economie.

Om de economische weerbaarheid te vergroten, zetten we in op regionale samenwerking. Daarbij gebruiken we provinciale en regionale verbindingen, zoals de Nedersaksenlijn en het Kanaal Almelo-De Haandrik, als ontwikkelingskansen. Er is ruimte voor zowel het lokale MKB – dat bijdraagt aan de leefbaarheid – als voor andere producerende bedrijven, waarbij het uitgangspunt is dat het **juiste bedrijf op de juiste plek** komt.

Het versterken van de economie gaat hand in hand met het waarborgen van **duurzame en veilige bereikbaarheid** en de ontwikkeling van **mobiliteitsknooppunten** bij de stationsomgevingen, en de realisatie van **energieneutraliteit** in 2050. Hierbij wordt grootschalige energieopwek zo veel mogelijk geclusterd en vindt deze doelgericht plaats, gekoppeld aan verbruik en opslag op werklocaties. We zetten in op de volgende speerpunten:

- **Sterke lokale economie en faciliteren lokaal MKB:** we zetten in op behoud en versterking van het ondernemende karakter van de gemeente. De solide economie, gekenmerkt door een sterke maakindustrie, bouwnijverheid en landbouw, benutten we als basis voor toekomstige werkgelegenheid. Ruimte voor lokaal ondernemerschap benaderen vanuit een brede welvaartsperspectief: we kijken niet alleen naar economische groei, maar zoeken ook actief naar een sociaal-maatschappelijke meerwaarde. Vanuit deze redenatie onderstrepen we de rol van het lokaal MKB, dat naast het voorzien in werkgelegenheid een belangrijke bijdrage levert aan het verenigingsleven en leefbaarheid van de kernen.

- **Toekomstbestendige economische ontwikkeling:** om de leefbaarheid van onze dorpen, de brede welvaart van onze inwoners en een goed vestigingsklimaat te waarborgen, zetten we actief in op de (door)ontwikkeling van een sterke economie en innovatiekracht. We streven ernaar om een aantrekkelijke vestigingsplek te zijn voor bedrijven en werknemers, en zoeken hiervoor actief de regionale samenwerking op, in het bijzonder binnen de dynamiek van de regio Twente. Om de benodigde ruimte voor deze toekomstbestendige economie te creëren, voorzien we in 30 tot 45 hectare ontwikkel- en schuifruimte op zowel bestaande als nieuwe werklocaties. Op bestaande bedrijventerreinen focussen we, in samenwerking met het bedrijfsleven, op herstructurering en revitalisering om de ruimte beter te benutten en in te spelen op cruciale opgaven zoals verduurzaming, circulariteit en klimaatadaptatie. Om de economische weerbaarheid te vergroten en nieuwe bedrijven aan te trekken, verkennen we uitbreidingsmogelijkheden voor locaties als Oosterweilanden, Vroomshoop-Oost en Garstelanden. Bovendien zien we kansen om de economische kracht aan regionale en provinciale verbindingen te koppelen, zoals de ontwikkeling van publieksvriendelijke bedrijvigheid nabij stations in relatie tot de Nedersaksenlijn, terwijl we tevens de kansen

voor andere industrieën verkennen.

- **Levendige dorpscentra met ruimte voor ondernemerschap:** in de vier grotere kernen (Den Ham, Vroomshoop, Westerhaar-Vriezenveensewijk en Vriezenveen) maken we werk van een transitie naar compacte dorpsharten waar detailhandel samenkomt met ontmoeten en verblijven. Daarbij streven we naar een hoogwaardig voorzieningenniveau, waarbij we in het bijzonder kansen zien voor het vergroten van functies die in trek zijn bij jonge inwoners en gezinnen. Met investeringen in de verblijfskwaliteit en vergroening dragen we bij aan leefbare centrumgebieden met een duidelijke lokale identiteit. Ook het zoeken naar ruimte voor woningen, bijvoorbeeld door middel van transformatie en wonen boven winkels, vormt hier onderdeel van. Om meer ruimte te bieden aan de voetganger en fietser, zetten we waar het kan in op de ontwikkeling van autoluwe zones rondom het winkelhart. Hierbij blijven we uiteraard aandacht houden voor passende oplossingen voor zaken zoals bevoorrading, logistiek en bereikbaarheid voor hulpdiensten en mindervalide inwoners.

- **Waarborgen een duurzame en veilige lokale bereikbaarheid**: Een goede bereikbaarheid is essentieel om de verwachte gemeentelijke groei en de mogelijke vervoersdrukte die daaruit voortvloeit, op te vangen. Dit betekent dat we blijven investeren in een sterke ontsluiting van woon- en werkgebieden, voorzieningen en bedrijventerreinen. Hierbij richten we ons op multimodale bereikbaarheid en het stimuleren van duurzame alternatieven voor de auto, conform het STOMP-principe.[2] Een belangrijke focus ligt op de ontwikkeling van de stationsomgevingen in Vriezenveen en Vroomshoop tot volwaardige mobiliteitsknooppunten, waar verschillende vervoerswijzen samenkomen en ruimte is voor wonen, werken en voorzieningen. Hoewel we de ontwikkeling van veilige (door)fietsroutes, zoals de aftakking van de snelfietsroute F35, faciliteren, blijft de auto vanwege de langere interne reisafstanden een noodzakelijk vervoermiddel. Daarom zoeken we bij de inrichting van de openbare ruimte naar slimme combinaties van functies waarbij parkeren wordt geïntegreerd met andere opgaven in de openbare ruimte.

- **Optimale aansluiting op regionale infrastructuur:** we werken actief samen met het Rijk, de provincie Overijssel en omliggende gemeenten om te komen tot een integrale aanpak van de rijksweg N36, gericht op de strategische verbetering van verkeersveiligheid en doorstroming. Deze samenwerking is cruciaal om onze regionale bereikbaarheid te versterken. Ook de geplande ontwikkeling van de Nedersaksenlijn zien wij als een duidelijke kans voor een verbeterde regionale OV-bereikbaarheid voor werknemers en studenten. Daarnaast behoudt de verkenning van toekomstig gebruik en ontwikkelpotentieel van het Kanaal Almelo-De Haandrik een prominente plaats binnen onze regionale infrastructuuragenda.

- **In 2050 energieneutraal en focus op clusteren:** we houden vast aan onze ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Voor duurzame energie richten we ons hierbij, conform regionale afspraken, op het opwekken van 82 GWh in 2030. In de energieopgave richting 2050, vormt deze 82 GWh circa de helft van de benodigde opwekking. Grootschalige

[2] *Het STOMP-principe is een ordeningsprincipe dat in de planvorming prioriteit geeft aan duurzame mobiliteitsvormen (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer) boven de inzet van de Privéauto, met als doel leefbare en bereikbare gebieden te creëren. https://www.goudappel.nl/nl/themas/nieuwe-mobiliteit/stomp-ordeningsprincipe*

energieopwekking gebeurt zo veel mogelijk geclusterd en doelgericht (waaronder de verkenning van een energiehub Oosterweilanden en het ATT gebied). Hierbij is zorgvuldige inpassing en omgang met het open landschap een belangrijke randvoorwaarde. Om te komen tot een toekomstbestendig energiesysteem en te anticiperen op de opgaven de onze groeiambitie op het gebied van energie met zich meebrengen, zijn we ook bereid om in de toekomst lastige keuzes te maken ten aanzien van (nieuwe) alternatieve energie- en warmtebronnen. Opwekking op perceels- en wijkniveau in de kernen en op werklocaties wordt gekoppeld aan energiebesparing en -opslag. Het uitgangspunt daarbij is dat lokale initiatieven (door energiecoöperaties) voor energieopwekking merendeels lokaal in eigendom zijn.

- **In 2050 circulair:** we zetten ons in om in 2050 volledig circulair te zijn in het gebruik van materialen en grondstoffen. Onze inzet op een circulaire economie beschouwen we als noodzakelijk om belasting op het milieu te beperken, maar grijpen we ook aan om een impuls te geven aan de lokale economie en lokaal ondernemerschap. Daartoe stimuleren de toepassing van herbruikbare en hernieuwbare materialen en grondstoffen binnen verschillende sectoren, zoals de maakindustrie en bouw. Om deze transitie in goede banen te leiden, beschouwen we een regionale aanpak en samenwerking met verschillende partijen als essentieel.

3. Veerkrachtig landelijk gebied: evenwicht en systeemherstel

Twenterand ziet het **veerkrachtige platteland** als de basis van haar leefomgeving en identiteit. Voor een gezonde toekomst stellen we water en bodem centraal bij toekomstig grondgebruik. Het principe is: 'functie volgt bodem en peil'. Dit is de basis voor de verdere ontwikkeling van het **productieve agrarisch landschap**. Dit landschap moet bijdragen aan het herstel van natuur, klimaat, water en bodem. Agrariërs behouden hierbij een belangrijke rol. De aanpak is: extensief waar nodig, productief waar mogelijk.

Tegelijkertijd zetten we in op een **veerkrachtig en beleefbaar landschap**, waarbij de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten optimaal benut worden om recreatie en toerisme als economische pijler te versterken. Dit integrale perspectief zorgt voor een **evenwichtige verdeling van functies** – waarbij het landelijk gebied naast landbouw ook ruimte biedt aan gerichte natuurontwikkeling en recreatie – en draagt bij aan de versterking van biodiversiteit en natuurherstel, onder andere door een bufferzone rondom de Natura2000-gebieden Engbertsdijksvenen en Vecht- en Beneden-reggegebied. We zetten in op de volgende speerpunten:

- **Centraal stellen van water en bodem als leidende principes:** we hanteren het principe ‘functie volgt bodem en peil’.[3] Nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied moeten zo veel mogelijk aansluiten bij de natuurlijke systemen, waaronder het landschap, de bodem en het

[3] *Met dit principe sluiten we aan bij het uitgangspunt ‘functie volgt peil’ uit de (Ontwerp) Omgevingsvisie (2025) van Provincie Overijssel. Het uitgangspunt houdt in dat landgebruik en functies zich aan de grondwaterstanden aanpassen, niet andersom.* https://www.overijssel.nl/media/xnehl1kg/ontwerp-omgevingsvisie-26052025.pdf

watersysteem. Hiervoor is op sommige plekken extra inspanning nodig om de natuurlijke systeemwerking te herstellen. Gezien de impact van klimaatverandering, zetten we in op een robuust bodem- en watersysteem met voldoende ruimte voor waterberging, natuurontwikkeling en drinkwaterwinning. Daarom moeten alle transformaties klimaatbestendig en natuurinclusief zijn, rekening houdend met intense regen, hitte en droogte om negatieve gezondheids- en economische gevolgen te beperken. Dit betekent ook dat we de water- en bodemkwaliteit in drinkwaterwinningsgebieden, zoals Hammerflier en Daarle-Vriezenveen, goed moeten beschermen.

- **Transitie naar een productief agrarisch landschap dat bijdraagt aan systeemherstel:** agrariërs behouden een belangrijke positie in het landelijk gebied van Twenterand door mogelijkheden voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. We bieden ruimte voor vernieuwing binnen de landbouw die aansluit bij bestaande agrarische structuren en verbreding. De agrarische sector werkt met de versterking aan het herstel van de draagkracht van natuur, klimaat, water en bodem. Hierbij is de benadering: extensief waar dat moet, productief waar dat kan.

- **Ontwikkelen beleefbaar landschap met ruimte voor een combinatie van functies:** het landelijk gebied biedt naast landbouw ook ruimte aan functies zoals natuurontwikkeling, klimaat, energie, recreatie en, in sommige gevallen, wonen. We zetten ons in om een evenwichtige verdeling van de verschillende functies en systeemherstel te bewerkstelligen. De kracht van het landschap en de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten worden hierbij centraal gesteld en waar mogelijk benut. We streven naar het verzilveren van koppelkansen, waarbij het versterken van natuurlijke landschapselementen samengaat met klimaatadaptatie en/of laagdrempelige recreatiemogelijkheden.

- **Regie op vrijkomende agrarische bebouwing (VAB):** met het oog op een verwachte toename van het aantal stoppende agrariërs in de gemeente Twenterand, willen we als gemeente meer regie pakken op de transformatiemogelijkheden en sloop van vrijkomende agrarische bebouwing. Daarmee bieden we een duidelijke toekomstvisie aan stoppende boeren, gaan we versnippering tegen en borgen we de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. In de nabijheid van de dorpen gaat het daarbij met name om transformatie naar woningbouw. In de overige gebieden zijn we terughoudend met woonbestemmingen, daar waar deze agrarische ontwikkeling hinderen. Op plekken waar grote klimaat- en natuuropgaven spelen, gaat de voorkeur uit naar initiatieven die een duidelijke bijdrage leveren aan klimaatadaptatie en/of natuurherstel.

- **Versterken recreatie en toerisme door optimaal gebruik landschappelijke kwaliteiten**: de gemeente Twenterand vormt op geografisch vlak een schakel tussen drie belangrijke toeristische regio's: het Vechtdal, de Sallandse Heuvelrug en Noordoost-Twente. De potentie van deze ligging en de aanwezigheid van een divers platteland met rijke cultuurhistorie willen we meer benutten. Om de kansen voor recreatie te verzilveren, zetten we samen met onze buurgemeenten in op betere spreiding van bezoekers over de recreatielandschappen. Hiervoor zetten we onder andere in op versteviging van recreatieve routes tot recreatieve aders voor beleving, die waardevolle plekken in de gemeente (zoals Engbertsdijksvenen en Den Ham) beter met elkaar en de regio verbinden. We richten ons

op het aanbieden van een breed toeristisch en recreatief aanbod dat zowel rustzoekers als actieve recreanten aanspreekt. Kansen voor recreatie worden in samenhang met natuur, beleving en natuurvriendelijke inrichting vormgegeven.

- **Koesteren en benutten van materieel en immaterieel erfgoed als drager van de collectieve identiteit:** cultuur, geworteld in tradities, gewoonten, lokale dialecten en de inrichting van het platteland (zoals het oude slagenlandschap bij het Veenschap, het essen- en kampenlandschap rond Den Ham en de nationaal erkende naoorlogse ruilverkaveling in Vriezenveen), definieert de gemeenschappelijke identiteit. We hebben de ambitie om het erfgoed dat we als gemeente rijk zijn beter in beeld te brengen, om daarmee ook duidelijk visie te vormen op hoe we in de toekomst met deze waarden omgaan. Vanuit de ambitie om onze cultuurhistorie te omarmen en te versterken, zoeken we actief naar mogelijkheden voor behoud van gebouwd erfgoed door onder andere verduurzaming en herbestemming.

- **Gerichte inzet op natuurherstel en bescherming van de leefomgeving**: we maken werk van natuurontwikkeling, in lijn met landelijke en provinciale doelstellingen. Zo wordt er samen met de provincie Overijssel en andere partners ingezet op de versterking van de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied. Rondom de Natura2000-gebieden Engbertsdijksvenen en het Vecht- en Beneden-reggegebied worden bufferzones gehanteerd om emissiereductie van stikstof en herstel van natuur-, bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit te realiseren. Hiervoor sluiten we aan bij rijksbeleid. In en rondom Engbertsdijksvenen wordt daarom door Staatsbosbeheer en de provincie Overijssel ingezet op het vasthouden van water en verhoging van het waterpeil.

CONCEPT

Colofon

Dit document is opgesteld door RUIMTEVOLK en is het resultaat van een samenwerkingsproces met de gemeente Twenterand. Het copyright van de beelden, kaarten en foto's berust bij RUIMTEVOLK tenzij anders aangegeven. Hoewel aan de inhoud en samenstelling van dit rapport de grootst mogelijke zorg is besteed, is het helaas mogelijk dat informatie verouderd, onjuist of onvolledig is. Naast data en beleid zijn in het rapport ook observaties en uitkomsten van gesprekken met professionals, politiek en inwoners verwerkt. RUIMTEVOLK en de gemeente Twenterand aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Dit document is niet voor commercieel gebruik.

Status: concept
Datum: 2 december 2025
Versienummer: 3.0
Projectcode: 5.25.105
Opgesteld door: RUIMTEVOLK

CONCEPT